

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра практичної психології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ПП 5. Професійна етика психолога

2026 - 2027 навчальний рік

Викладач	Халіман Марина Анатоліївна, доцентка кафедри практичної психології, кандидатка філософських наук
Контактний телефон	+380981606061
Ідентифікатор та код доступу (Zoom / Google Meet)	811-35-25-30-39, код доступу 570686
E-mail:	mary.khaliman@gmail.com
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=5194
Консультації	Середа, 17:00-18:00. Консультації проводяться в дистанційному режимі за попереднім погодженням із викладачем через месенджери або електронну пошту

ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	
Спеціальність	С4 Психологія	
Освітня програма	Психологія	
Форма навчання	Очна (денна)	
Мова викладання	Українська	
Курс (рік навчання), семестр	Курс 1, семестр 1	
Цикл підготовки	Професійної підготовки	
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Обсяг дисципліни	Кількість кредитів ECTS	4
	Загальна кількість годин	120
	Аудиторних годин	34
	Лекції	18
	Практичні	16
	Самостійна робота	86
Форма контролю	Екзамен	
Попередні компоненти (Пререквізити)	Загальна психологія, Психологія особистості, Соціальна психологія (освітній ступінь бакалавра)	
Паралельні та подальші компоненти (Постреквізити)	ПП 6 Основи психологічного консультування та психодіагностики П 2 Переддипломна практика	

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

Формування у здобувачів магістерського рівня системи знань про етичні засади, принципи та стандарти професійної діяльності психолога, а також практичних умінь ухвалювати обґрунтовані морально-етичні рішення, дотримуватися етичного кодексу та розв'язувати етичні дилеми у професійній практиці.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомлення здобувачів із теоретичними засадами професійної етики та деонтології психолога;
- розкриття змісту основних етичних принципів і стандартів діяльності психолога (конфіденційність, компетентність, доброчесність, відповідальність, повага до гідності особистості);
- формування розуміння нормативно-правового та етичного регулювання діяльності психолога в Україні та за кордоном;
- розвиток здатності розпізнавати й аналізувати етичні дилеми та конфлікти інтересів у професійній практиці;
- формування навичок ухвалення етичних рішень із дотриманням Етичного кодексу психолога;
- усвідомлення меж професійної компетентності та значення супервізії і самодопомоги фахівця.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- предмет, завдання та категоріальний апарат професійної етики психолога;
- основні етичні принципи та стандарти професійної діяльності психолога;
- зміст Етичного кодексу психолога та міжнародних етичних стандартів (АРА, EFPA);
- нормативно-правову базу діяльності психолога в Україні;
- сутність етичних дилем, конфлікту інтересів і подвійних стосунків у практиці;
- принципи конфіденційності, інформованої згоди та захисту прав клієнта.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- застосовувати етичні принципи та стандарти у професійній діяльності;
- аналізувати етичні дилеми та обґрунтовувати морально-етичні рішення;
- дотримуватися вимог конфіденційності та інформованої згоди у роботі з клієнтом;
- оцінювати межі власної професійної компетентності та своєчасно звертатися до супервізії;
- розпізнавати й запобігати конфліктам інтересів і порушенням етичних меж;
- дотримуватися норм академічної та професійної доброчесності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у процесі професійної діяльності у галузі психології або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 11*. Здатність до збереження власного психічного здоров'я, професійної рефлексії та запобігання емоційному вигоранню в умовах тривалого професійного навантаження та кризових ситуацій.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання:

РН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та ухвалювати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

РН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

РН 14*. Застосовувати прийоми психологічної саморегуляції, техніки професійної рефлексії та профілактики емоційного вигорання в умовах високого психоемоційного навантаження й тривалого стресу.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПСИХОЛОГА

Тема 1. Професійна етика психолога як наука і навчальна дисципліна

Тема 2. Мораль, етика, деонтологія у професійній діяльності психолога

Тема 3. Етичні принципи та стандарти діяльності психолога

РОЗДІЛ 2. ЕТИЧНИЙ КОДЕКС І НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Тема 4. Етичний кодекс психолога. Міжнародні етичні стандарти (АРА, EFPA)

Тема 5. Конфіденційність, інформована згода та захист прав клієнта

Тема 6. Межі компетентності, подвійні стосунки та конфлікт інтересів

РОЗДІЛ 3. ЕТИЧНІ ДИЛЕМИ ТА ЕТИЧНЕ РІШЕННЯ У ПРАКТИЦІ ПСИХОЛОГА

Тема 7. Етичні дилеми: моделі аналізу та ухвалення етичних рішень

Тема 8. Професійна доброчесність, супервізія та самодопомога фахівця

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль результатів навчання та рівня сформованості компетентностей здобувачів здійснюється на засадах прозорості та академічної доброчесності відповідно до Положення про критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Класичному приватному університеті. http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/node/5478

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються такі види контролю:

1. **Вхідний контроль (за наявності):** проводиться на початку вивчення курсу з метою визначення рівня підготовки студентів до вивчення певної дисципліни, або загального рівня підготовки студентів за попередній період навчання. Здійснюється у формі вступного бліц-опитування або тестування.

2. **Поточний контроль:** здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних та практичних занять, перевірки завдань самостійної роботи, виконання тестів на Віртуальній аудиторії КПУ. Включає оцінювання теоретичної підготовки (усні відповіді, активність у дискусіях, тести) та перевірку практичних навичок (аналіз етичних кейсів, розбір етичних дилем, рольові ігри, виконання індивідуальних завдань за темами).

3. **Семестровий (підсумковий) контроль:**

проводиться у формі **екзамену** та передбачає виконання підсумкової контрольної роботи, тесту або завдань (білетів) за матеріалом усього курсу.

Особливість оцінювання: всі види вхідного, поточного і семестрового контролю оцінюються викладачем за **100-бальною шкалою**.

Для оцінювання студентів використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS.

Загальний підсумковий бал за дисципліну (за 100-бальною шкалою) формується як середньозважена величина на основі всіх поточних і підсумкових оцінок здобувача, отриманих протягом семестру, з урахуванням питомої ваги кожного виду діяльності.

$$\text{Підсумковий бал} = (B_{\text{вхід.}} \times k_{\text{вхід.}}) + (B_1 \times k_1) + (B_2 \times k_2) + \dots + (B_n \times k_n) + (B_{\text{екз.}} \times k_{\text{екз.}})$$

де:

$B_{\text{вхід.}}$ – бал за виконання завдань вхідного контролю, виставлений за 100-бальною шкалою (за наявністю); $k_{\text{вхід.}}$ – ваговий коефіцієнт вхідного контролю (як правило $k_{\text{вхід.}} = 0$). Оцінка вхідного контролю не впливає на загальну оцінку з дисципліни і є інформацією для викладача щодо рівня індивідуальної готовності студентів вивчати дану дисципліну);

$B_1, B_2, B_3, \dots, B_n$ – бали за виконання завдань поточного контролю на практичних (семінарських) заняттях, самостійної та індивідуальної роботи, виставлений за 100-бальною шкалою; $k_1, k_2, k_3, \dots, k_n$ – вагові коефіцієнти відповідного виду контролю;

$B_{\text{екз.}}$ – бал за підсумковий семестровий контроль (екзамен), виставлений за 100-бальною шкалою (за наявністю); $k_{\text{екз.}}$ – ваговий коефіцієнт підсумкового семестрового контролю (екзамену).

Сума вагових коефіцієнтів поточного та підсумкового контролю дорівнює 1

$$k_1 + k_2 + k_3 + \dots + k_n + k_{\text{екз.}} = 1$$

Структура компонентів оцінювання та їх питома вага

Види навчальної діяльності здобувача	Шкала оцінювання завдання	Ваговий коеф.	Питома вага у загальній оцінці
Розділ 1. Теоретичні засади професійної етики психолога	100	0,25	25
Теми 1-3. Усні відповіді та виконання завдань практичних занять	100	0,1	10
Теми 1-3. Проходження тестів у Віртуальній аудиторії	100	0,07	7
Індивідуальне завдання за темами 1-3	100	0,08	8
Розділ 2. Етичний кодекс і нормативне регулювання діяльності психолога	100	0,25	25
Теми 4-6. Аналіз етичних кейсів на практичних заняттях	100	0,1	10
Теми 4-6. Проходження тестів у Віртуальній аудиторії	100	0,07	7
Індивідуальне завдання за темами 4-6	100	0,08	8
Розділ 3. Етичні дилеми та етичне рішення у практиці психолога	100	0,2	20
Тема 7. Розбір етичних дилем та ухвалення етичного рішення	100	0,08	8
Тема 8. Комплексний аналіз етичного кейсу	100	0,07	7
Теми 7-8. Проходження тестів у Віртуальній аудиторії	100	0,05	5
Екзамен	100	0,3	30
Разом	100	1	100
Додаткові досягнення з навчальної дисципліни (за наявності) Результати науково-дослідної діяльності здобувача, зокрема за такі активності: – участь у предметних олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт з навчальної дисципліни; – участь у засіданнях наукових гуртків, зокрема в обговореннях у форматі круглих столів, присвячених актуальним темам з навчальної дисципліни; – публікації результатів досліджень у вигляді наукових статей, тез доповідей, а також виступи на наукових конференціях.	До 10 балів		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

100- бальна система	шкала ЄКТС	Національна шкала	Характеристика вимог та критеріїв оцінювання
90–100	A	Відмінно	Здобувач демонструє глибокі системні знання, здатність критично мислити, аналізувати складні проблеми та генерувати нові ідеї. Практичні завдання виконує бездоганно, застосовує творчий підхід у нестандартних ситуаціях. Демонструє високий рівень автономності, самоорганізації та дотримання академічної етики
82–89	B	Добре	Здобувач демонструє вільне володіння програмним матеріалом та професійною термінологією, здатність самостійно систематизувати факти та робити аргументовані висновки. Виконує завдань без помилок, що впливають на суть результату; допускається лише дрібні технічні неточності
75–81	C	Добре	Здобувач демонструє достатній обсяг знань для розв'язання типових та складних спеціалізованих задач, здатність виокремлювати головне, проте аналіз може бути недостатньо глибоким. Виконує завдання за зразком, але потребує уточнень при переході до міждисциплінарних питань. Має здатність самостійно виправити помилки після мінімальної підказки викладача
67–74	D	Задовільно	Здобувач розуміє базові поняття та відтворює матеріал на репродуктивному рівні; здатний виконувати завдання за зразком, але помиляється в аргументації; надає загалом правильні відповіді, але які можуть бути недостатньо структурованими або лаконічними. Потребує допомоги викладача для застосування знань у практичних ситуаціях
60–66	E	Задовільно	Здобувач володіє мінімально необхідним порогом знань (дефініції, ключові дати/формули); відповіді поверхові, знання фрагментарні, завдання виконуються за постійної допомоги викладача. Кількість помилок значна, але здобувач демонструє розуміння загальної суті предмета
35–59	FX	Незадовільно	Здобувач володіє лише частиною базових знань, проте їх недостатньо для зарахування дисципліни. Не здатний самостійно виконати практичне завдання; допускає грубі помилки в термінології. Наслідки: надається право на повторне складання контрольного заходу
1–34	F	Незадовільно	Повна відсутність знань або ігнорування навчального плану. Відсутність виконаних завдань, неявка на контроль або виявлення грубих порушень академічної доброчесності (плагіат понад встановлену норму, замовлення робіт). Наслідки: обов'язкове повторне

100- бальна система	шкала ЄКТС	Національна шкала	Характеристика вимог та критеріїв оцінювання
			вивчення навчальної дисципліни

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: 100-БАЛЬНА, НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо термінів виконання завдань та перескладання	З огляду на безпекову ситуацію, повітряні тривоги та перебої з електропостачанням, освітній процес базується на принципах гнучкості та академічної підтримки. Усі завдання виконуються здобувачами в асинхронному режимі без застосування штрафних санкцій чи зниження балів за порушення первинних термінів, якщо затримка зумовлена об'єктивними обставинами непереборної сили. Здавання та перескладання пропущених завдань чи тем здійснюється у зручному для студента темпі протягом семестру за погодженням із викладачем без будь-яких обмежень.
Політика академічної доброчесності	Здобувачі освіти зобов'язані неухильно дотримуватись принципів академічної доброчесності під час виконання усіх видів навчальної, наукової та творчої діяльності. Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання та академічне шахрайство. Здобувачам освіти забороняється вдаватися до будь-яких форм академічного шахрайства, зокрема: використовувати під час контрольних заходів заборонені матеріали або технічні засоби; посилаючись на джерела, які не використовувались у роботі; здавати роботи з однаковим змістом, підготовлені різними особами. У разі встановлення порушення академічної доброчесності до здобувача освіти можуть бути застосовані такі заходи академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, екзамен, залік тощо), повторне вивчення відповідного освітнього компонента або відрахування з університету.
Політика щодо відвідування занять в умовах воєнного стану	Відвідування навчальних занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим відповідно до затвердженого розкладу. <i>Організація освітнього процесу в умовах загрози та повітряних тривог</i> У разі включення сигналу «Повітряна тривога» під час проведення занять у режимі реального часу (Zoom / Google Meet) або перебування в приміщеннях Університету, проведення синхронного заняття негайно припиняється, а всі учасники освітнього процесу зобов'язані перейти до укриттів. Навчальне заняття, перерване через сигнал «Повітряна тривога» або яке не відбулося через її тривалість, автоматично переводиться в асинхронний режим. Відсутність здобувача освіти на синхронній конференції під час повітряної тривоги, відсутності електроенергії або зв'язку не є підставою для виставлення заборгованості чи зниження підсумкової оцінки, за умови опрацювання навчального матеріалу та виконання завдань в асинхронному режимі. <i>Застосування дистанційних технологій та форс-мажорних обставин</i> У разі переходу університету або його окремих структурних підрозділів на навчання із використанням дистанційних технологій через безпекову ситуацію чи інші форс-мажорні обставини, освітній процес регулюється «Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти з використанням дистанційних технологій при обмеженні або відсутності фізичного відвідування закладів освіти здобувачами з причин непереборної сили (природні катаклізми, заходи карантинного порядку та інші форс-мажорні обставини) в «Класичному приватному університеті». Формат участі у дистанційних заняттях адаптується до поточних технічних можливостей та умов безпеки здобувачів і викладачів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етичний кодекс психолога (ухвалений Установчим з'їздом Товариства психологів України). Київ, чинна редакція.
2. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), чинна редакція.
3. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), чинна редакція.
4. Закон України «Про захист персональних даних». Відомості Верховної Ради (ВВР), чинна редакція.
5. Бочелюк В. Й. Психологія: вступ до спеціальності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020.
6. Данилюк І. В. Професійна етика психолога: навчальний посібник. Київ, 2021.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020.
8. Панок В. Г. Психологічна служба: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2020.
9. Кісарчук З. Г. Психологічна допомога в сучасному суспільстві: навчальний посібник. Київ: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2019.
10. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018.
11. Corey G., Corey M. S., Corey C. Issues and Ethics in the Helping Professions. 10th ed. Cengage, 2019.
12. Pope K. S., Vasquez M. J. T. Ethics in Psychotherapy and Counseling: A Practical Guide. 5th ed. Wiley, 2016.
13. Koocher G. P., Keith-Spiegel P. Ethics in Psychology and the Mental Health Professions. 4th ed. Oxford University Press, 2016.
14. Barnett J. E., Johnson W. B. Ethics Desk Reference for Psychologists. 2nd ed. Washington: APA, 2015.
15. American Psychological Association. Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct. Washington: APA, 2017.
16. Hawkins P., Shohet R. Supervision in the Helping Professions. 5th ed. London: Open University Press, 2021.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

Українські освітні ресурси

Ці ресурси адаптовані під українську навчальну програму
та доступні державною мовою

1. Prometheus: prometheus.org.ua – курси від провідних українських викладачів, зокрема з психології, етики та академічної доброчесності.
2. Законодавство України: zakon.rada.gov.ua – офіційний вебпортал Верховної Ради України з чинними редакціями законів, що регулюють діяльність психолога та захист персональних даних.
3. НАЗЯВО: naqa.gov.ua – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: матеріали з академічної доброчесності та якості освіти.

Світові університетські платформи (Англомовні)

Найкращі ресурси для поглибленого вивчення психології

1. Coursera (розділ Psychology): coursera.org/browse/social-sciences/psychology – курси провідних університетів світу з психології, етики та психологічної практики.

2. edX (Psychology): edx.org/learn/psychology – онлайн-курси університетів Гарварду, Берклі та інших з психології та етики допомагаючих професій.
3. MIT OpenCourseWare: ocw.mit.edu – відкриті матеріали курсів Массачусетського технологічного інституту (MIT), зокрема з психології та етики.

Міжнародні етичні кодекси та професійні асоціації

Документи, що визначають етичні стандарти професійної діяльності психолога

1. APA Ethics Code: apa.org/ethics/code – Етичні принципи та кодекс поведінки психологів Американської психологічної асоціації.
2. EFPA: efpa.eu – Європейська федерація психологічних асоціацій: Мета-кодекс етики та європейські стандарти діяльності психолога.
3. BPS: bps.org.uk – Британське психологічне товариство: Кодекс етики та поведінки, настанови щодо етичної практики.

YouTube-канали (для глибокого розуміння)

1. TED-Ed: youtube.com/@TEDEd – короткі освітні відео з психології, етики та прийняття рішень.
2. CrashCourse: youtube.com/@crashcourse – курси Psychology та Philosophy (зокрема етика) у зрозумілому відеоформаті.

Наукові та довідкові ресурси

Інструменти для дослідників, викладачів та студентів

1. PubMed: pubmed.ncbi.nlm.nih.gov – база наукових публікацій з психології, психотерапії та етики клінічної практики.
2. APA PsycNet: psycnet.apa.org – база даних наукових статей та книг Американської психологічної асоціації.
3. Stanford Encyclopedia of Philosophy: plato.stanford.edu – авторитетна онлайн-енциклопедія з філософії та етики, статті з етичних теорій і професійної етики.

Більш детальну інформацію щодо, розподіл часу навчальної дисципліни за темами, методів навчання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.